

Соња Миловановић

МУЗИКА РЕЧИ, МЕЛОДИЈА ЖИВОТА

*Мелодија по којој се
може ходати. Један
могућ други живот.
(„Летња симфонија”)*

Када у есеју „Музика поезије” Томас Стернс Елиот наводи да песник своју мелодију и своју хармонију мора да ствара из звукова које је чуо, он одмах потом напомиње да мелодичност не треба претпоставити осталим компонентама музике речи. Музику песме може стварати и дисонанца исто колико и хармонија, а то се односи и на музику речи, која је условљена целокупним контекстом, и то непосредним – са околним речима са којима гради одређене односе, али и посредним – са ужим или ширим контекстима. Значења која песма успоставља, могло би се додати следећи Елиота, као и оних школа које контекст узимају као пресудно мерило за разумевање песме – с једне стране, сликовито речено, одговарају кружним представама, а с друге лавиринтским путањама.

Кратка историја тренутка Тање Крагујевић своју „музику речи” и мелодију песме ствара обострано – кружно и вијугаво. Једно од места где се у овој књизи на изванредан начин спајају та два лица текста јесу фактографско и поетско. Документарност, назначена према

телевизијским записима, која је у једногодишњој, „краткој историји”, инспирисаној махом актуелним ратним недаћама у Гази, била непосредан повод за настанак песме, функционише у виду поетско-дневничких записа као интимни одговор на савремена историјска дешавања. Рецентна књига тиме се донекле надовезује на једну од претходних, *Ефекат лептира*, где су поједине песме имале и своје коментаре. Поетским преиначењем чињеничног Тања Крагујевић даје свој песнички одговор, па и коментар, на савремени свет. Она, при том, неће оптуживати и тражити актуелне кривце, већ увек саосећати са жртвама. Али, иако је емпатија примарно својство осетљивог и узнемиреног песничког бића поводом збивања на које упућује, својим песничким ставом и поривом да песмом одговори на страхоте савремености, *Кратка историја тренутка* такође је овим слојем и ангажована.

У новој песничкој књизи Тање Крагујевић постоје и неке друга текстуалне манифестације која указују на двоструко дејство поезије. Као што су се у извесном смислу сучељавали па саображавали стварно и фиктивно, догођено и доживљено, тако се семантичка тензија огледа већ у наслову књиге. У непосредну везу доведене су речи, односно појмови сличних и супротних значења. Тренутак је, разуме се, кратак, али историја тренутка ипак упућује на протежност, егзистенцијалну потребу песничког бића да, и поред свести о пролазности, ухвати оно што, у општој журби и истовременим опречностима, о којима такође сведочи у појединим песмама, остаје неприметно или сведено на дневне вести. Жеља да се то тренутно, краткотрајно и пролазно овековечи има двоструку мотивацију – она се јавља као глас за другог, и као потреба за сопством. Та два гласа најчешће су неодвојива, посебно у оним песмама

које настају на линији духовне сродности, махом са песницима и песникињама, или сродности у патњи са незаштићенима и невинима. Ратна трагедија у удаљеним местима утиче, попут ефекта лептира, и на песничко биће, као оно које у патњи саучествује („После празника“):

У сродству са патњом
изгубљених у патњи.

Јер ништа страшно није далеко.
И њихова непозната имена
јасна су. Као лица. У небодерима
уздигнутих у души. Понад расула.
У мелодијама прогнаних
симфонија. Заборављених језика.
Прапочетих слова вере.

Толико је тешко. И велико. Сада.
Скупљам га у делићима
расутог стакла. Јер све.
Сем издаје надâ. Моје је.

Упечатљива је, дубоко потресна и слика мајке с дететом у наручју, чији плач покрива звучна покривалица емисије, из песме „Јутарњи програм“:

Не знам са које стране
зараћених долази.
Али знам да ми се.
Отуда. Са хиљаду
шестотина километара
даљине. Обраћа.
Да ме зове.

И у раном затамњењу
собе. Где екран гори.
Дивљом. Белом ватром.
Горим. И гласно плачем ја.

Заједничка нит песмама које бележе и интимну и јавну историју тренутка јесте суматраистичко осећање свеповезаности. Такав космизам Тањине поезије конкретан тренутак преводи у вечни. Само ту и само тако може постојати смисао, оно што није практично и прагматично, што се голим оком не примећује, али што се види „унутрашњим видом”, трајнијим и постојанијим од пролазних сензација и манифестација. Песникиња ће и овога пута, као и у неким својим ранијим књигама, симболичну представу односа конкретног и апстрактног, тренутног и трајног пронаћи у фигури руже. Овај флорални симбол, као део непосредног амбијента (врта) чијим поседом песнички субјект више не располаже, и фактички и симболички означава повод за песму, којим се књига *Кратка историја тренутка* отвара, да би се одмах потом ружино физичко одсуство прелило у њено духовно присуство, управо онај унутрашњи вид, кореспондентан песникињином постојању:

Ружа зна шта јој је чинити.

Измакла ми је из ока.
Не из вида.

Тек толико је нема.
Да могу да верујем
у њену моћ.

Стоји на међи неба.
Земље. И сићушног
Острва. Мене.

Да бодежом изниклим из
једне једине бодље.
Чува ме. И милује.
Јер постоји.

И тај трн. Прекоморски
чун. Ту је. Да знам.
Да постојим.

„Прелом” једног познатог, видљивог света, другим, скривеним јесте и ознака физичког и метафизичког простора, који ће се одвијати дуж читаве књиге. Догађајности које прате свакодневицу песничког субјекта, њен ментални и емотивни свет, увек ће имати метафизички одјек. Песничка вера у дубоке повезаности дочарана је религијом биља и етарским просторима. Оваква симболика, осим што упућује на осећајну, па и идејну страну света песничког субјекта – који, не без разлога, одабира *„да верујем песнику Блејку/ Што држи до истина./ Довољно јасних./ Прастарих. И узвишених”* („Сунчане бакље”) – отвара и питање од којег смо и кренули у читалачку авантуру ове књиге. Зашто смо се, наиме, најпре везали за звук а не за слику, када би се могло тврдити да су за поезију Тање Крагујевић обе подједнако важне, па чак да ће преимућство неке од ових компоненти зависити од појединачног читаоца? Иако би таква тврдња била сасвим оправдана, као и то да је у овој поезији подједнако присутна и емоција и ерудиција, музика речи и мелодија песме наметнула се због изразитог и доследног песникињиног синтаксич-

ког онеобичавања поетског текста. Таквим се онеобичавањем, поред осталог, дочарава свакодневни говор, који је, сматра Елиот, у основи музике поезије. Парцелацијом реченице, мрвљењем стиха, као изразу непатворености мисли и драматике бића, синтакса Тањине поезије уједно је и чврста и треперава. Оваквом хармонично-дисхармоничном фактуром текста Тања Крагујевић изграђује особени песнички текст, као свој стилски потпис. А бити и у том домену песнички препознатљив, након многобројних начина да се формалним ликом текста посредује и његов садржајни потенцијал, дакле у обиљу сваковрсних онеобичавања, па и онеобичавања ради онеобичавања, данас свакако није једноставно.

У разноврсним токовима савремене српске поезије, Тања Крагујевић је, дакле, меру распознавања освојила самосвојним начином синтаксичког *ломљења* песме. У њеном поетском изразу то онеобичавање носи печат егзистенцијалног. Ритам говора одговара ритму живота. Њихова енергија није у линеарности, већ у флудивности и фрагментарности. Отуда *ломни говор* читаоца приближава свакодневној комуникацији, дијалошком тону, животодавној енергији, као што с друге, поетичке, стране одражава драматичност песничког бића, али и дух савремености, који одавно не рачуна на представу о целини света.

Али ако је целина света нарушена, што се песнички посредује, између осталог, фрагментатрношћу, „кидљивим текстом”, дезинтегрисаним песничким субјектом (*Моја разнолика./ Самолика Ја./ Разбијају се.// Падају далеко/ од благих обала. / Где могла сам их јасно/ видети. Преко азурних/ океана. Чути. Дозвати*), Тања Крагујевић настојала је да сачини целовиту песничку књигу. Унутрашње јединство, осим линије песама које би представљале дневне и ноћне сензације једне одиста кратке историје од годину

дана, хоће да захвати и дужу историју, овога пута не јавну већ приватну. Она ће је вратити у детињство, исписиваће духовне сродности које говоре о дугој посвећености и трајности одређених односа, попут духовних сродника, виђених или невиђених („Дуга”, „Мале продавнице”, „Д. Л.”, „Близина”, „Меморија, или: неговање близине”, „У Музеју поезије”), али и чинити живом у савремености. Могућност да помогне малом, промрзлом и повређеном псу песничког субјекта доводи до спознаје да је у усамљеном постпразничном тренутку, када се проживљава неко чудно „угнуће времена”, спасоносна спознаја да из дезоријентације услед свакодневног опречних вести да „*свет је од сада један [...] Свет је подељен [...] Хитам да сазнам / дали још постојим*”, песнички субјект тако једноставно, искрено, а опет тако знаковито искаже „мелодију живота”:

Добро је. Могу да удахнем
овај трен. Не само мој.
Пуним плућима. Да волим.

Да уосећавање и проживљавање и онога што је непосредно али и онога што је посредно, осећање другог кроз времена, дакле оно метафизичко, титра и дамара у песничком бићу, медијатору чистог бола, сатканог од радости и туге, проналазимо и у песми „Нова година”. Својом семантичком двојношћу она може бити схваћена и симболички, што се запажа већ од првог стиха:

Концерт на рушевинама.

Гипки покрети гудача.
Попут плеса са мачевима.
Цитати молитви древног мага.

Не може то стати у једне груди.
Одјекнуће у неком непознатом
времену. У срчаном удару.
Јутра. Неког чистача улица.
У непознатом граду.

Тај бол спознаја.
Који је изгубио спознаје.
И остао само бол.

Преживео у антологијама.
Гладног очајања.
Стиховима побуне.
Лепоте и горчине.

Овакви простори поетског – приватни и јавни, тренутни и дуготрајни, своје идејно залеђе, могло би се рећи, имају у кореспонденцијама, у свеповезаности догађаја и доживљаја, ствари и односа, оних видљивих са оним скривеним. У том духу опевају се и незаобилазне теме о песми, речима, о потреби стваралаштва, и духовно-песничким разумевањима и спонама. Ово последње до посебног је изражаја дошло у песми посвећеној Ивану В. Лалићу, као песничком читању његовог *Писма*, или књиге *Време, ватре, вртови*. Осим таквих кореспонденција, метафизис Тање Крагујевић, попут рецимо Блејковог, или Карановићевог, овде чине Мисао и Машта („Свратишта, дом”), као два лица једног:

Мисао је сестра маште.
Неуморна. Колико је
И Машта. Коју би
хтела држати за руке.

Неукротива. Непресушна.
Колико и она.

Дакле, Тања Крагујевић и овом својом песничком књигом казује да верује у овај свет као „отворену књигу”, у надахнуће (*тајне лозинке које откључавају затворене капије речника, утврђених значења*), у „снагу мита [...] где и настају речи” „двојност истине”, у то да „ништа није заувек изгубљено”, у „кратку поуку: не пропусти дан”. Мистика, ноћни амбијент, „чудесно растиње”, „летеће бакље”, „отворена књига”... ова историја, овај тренутак, обележени ратовима, несрећама, боловима, али и радостима, блискостима, сусретима, имаће, законом неким невидљивим, некада и негде одјек, траг, титрај да су постојали. Ако нас свакодневица, аутоматизмом својим, нагони да деламо по нужди и правилима, да, вољно или невољно, свесно или несвесно, живимо механички, кратак тренутак увек нас враћа оном елементарном, првобитном, органском, уз тако једноставне истине: ухватити тренутак, забележити га у вечности.